

ФІЛОСОФСЬКО СВИТОГЛЯДНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОГО ЖИТТЯ

Філософія існує понад 2500 років. На всіх етапах свого розвитку і функціонування вона завжди була і є теоретичною основою духовності людини і людства. Оскільки ядром цієї духовності є світогляд, остільки визначення філософи як дефініції, а також її об'єкта і предмета доцільно розпочинати з наукового аналізу світогляду, його сутності, змісту, спадкоємності та головної тенденції вдосконалення. Для людської цивілізації завжди були і будуть актуальними проблеми, пов'язані з світоглядною орієнтацією людини, з осмисленням нею свого місця і ролі в суспільстві, а також з відповідальністю за власні вчинки, за правильний вибір форм та напрямків власної діяльності. І тут чи не найголовніша роль належить філософії. Економічне життя суспільства проявляється також у відносинах обміну діяльністю, товарами і послугами між людьми.

Актуальність теми проявляється тим, що в даному часі, люди забувають найцінніші цінності.

Центральна проблема світогляду - відношення людини до світу. Людина, на відміну від тварин, тільки частково включена в світ. Вона виокремлює себе з нього, протистоїть йому, вступає з ним у певне відношення, але так, наче перебуває поряд або ззовні світу. Між людиною і світом існує дистанція: вона усвідомлює світ як щось зовнішнє. У світогляді в узагальненому вигляді представлені пізнавальна, ціннісна і поведінкова системи людини.

Мета дослідження – більш детально розглянути філософсько – світоглядні основи економічного життя та зробити доцільні висновки про них.

Основні завдання роботи:

1. Виявити відношення людини до економічної дійсності.
2. Виявити структуру економічного світогляду та його функції.
3. Дати характеристику філософського – світоглядним основам економічного життя.

Об'єктом є світ у цілому.

Предметом та основним питанням – взаємовідносини світу природи і світу людини.

Дослідженість теми. Проблеми сутності світогляду, його типи та зміст аналізуються в роботах В.Дільтея [1], А.Шопенгауера [2], Ф.Ніцше [3], А.Камю [4], Х.Ортеги-і-Гассета [5], Ж.-П.Сартра [6], М.Вебера [7] та багатьох інших філософів. Дотичними до аналізу зазначеної проблеми є наукові розвідки вітчизняних дослідників - Р.Арцишевського [7], Л. Кривеги [6], А.І. Бойко [2].

Вищим світоглядним історичним типом є філософський світогляд. Він – необхідний спадкоємець міфологічного і релігійного світоглядів, але і відмінності у нього досить суттєві. Якщо релігійний світогляд привертає, головним чином, увагу до людських тривог, надій, пошуків віри, то філософський є висуненням на перший план інтелектуальних аспектів відображення необхідності розуміння світу і людини з позицій знання та науки.

Філософський світогляд є теоретичним світорозумінням. Реальні спостереження, логічний аналіз, узагальнення, підсумки, докази витісняють з нього фантастичний вимисел, сюжети, образи та і сам дух міфологічного мислення, залишаючи їх для сфери художньої творчості, забезпечують пошук гармонії знань про світ із життєвим досвідом людей. В індивідуальній та суспільній свідомості він представлений розмаїттям поглядів, уявлень, переконань, ідеалів, течій і напрямів: ідеалістичних (суб'єктивних або об'єктивних) або матеріалістичних, метафізичних або діалектичних, прогресивних або регресивних, революційних або контрреволюційних. Така його диференціація та поляризація зумовлені тим, що, будучи теоретично обґрунтованим, він підбиває підсумок, тлумачить, осмислює досягнення пізнання, що розвивається, досвід людей та всесвітньої історії людства, відображає весь спектр суспільного буття. Разом з тим усі його різновиди є узагальненим і конкретно-історичним віддзеркаленням реальності. Істинно науковий філософський світогляд є результатом відображення об'єктивних зв'язків та відносин, спирається на природничо-наукові знання і наукові дослідження. Він розглядає всі предмети, явища та процеси в розвитку і взаємодії, знаходить у минулому уроки для сучасного і майбутнього[8].

Філософський світогляд почав формуватися задовго до нашої ери, з перших філософських вчень у Стародавній Індії, Стародавньому Китаї, Стародавній Греції. Його розвиток та удосконалення тривали у філософських системах Середньовіччя, Відродження та Нового часу, у німецькій класичній філософії, марксистській філософії, а також у філософії ХХ–ХХІ ст. Велику роль у цьому процесі відіграла вітчизняна філософська думка. На всіх

етапах розвитку філософський світогляд залишався духовною квінтесенцією епохи. Про шлях, яким людство дійшло до сучасного філософського світогляду, розповідає історія філософії.

Світоглядні настанови людини змінювалися протягом усього часу людської історії. Світогляд людини епохи бронзи відрізнявся від світогляду людини доби бароко. Який би аспект світогляду ми не взяли (уявлення про світ, місце людини в ньому, стереотипи поведінки), він має чіткий набір відмінностей, притаманний певному відрізку часу. Як би ми спробували зробити навпаки, описавши світоглядні орієнтації людини та попросили визначити, до якої культурно-історичної епохи вона відноситься, то правильність відповіді залежала б лише від чіткості поставленого завдання. Нашу увагу привернула проблема чинників, які впливають на світогляд, змінюючи його в тому чи іншому напрямі. Серед таких чинників можна виокремити об'єктивні та суб'єктивні (див. табл. 1).

Таблиця 1 – Фактори формування світогляду людини

Об'єктивні		Суб'єктивні
П р и р о д н і		
фізіологічні	1	вік
географічні	2	стан здоров'я
Соціальні		
історія	1	суб'єктивний внутрішній світ людини (ментальність, знання, воля, цінності, ідеали)
тип соціальності	2	індивідуальний «життєвий досвід»
рівень технологічного розвитку (спосіб виробництва)	3	особисті смаки та уподобання
ідеологія (релігія в тому числі)	4	соціальна активність людини
рівень освіти	5	
етнокультурні чинники	6	

Отже, центральною проблемою світогляду – є відношення людини до світу. Людина, на відміну від тварин, тільки частково включена в світ. Вона виокремлює себе з нього, протистоїть йому, вступає з ним у певне відношення, але так, наче перебуває поряд або ззовні світу. Між людиною і світом існує дистанція: вона усвідомлює світ як щось зовнішнє.

Складовою світогляду як системи світобачення є економічний світогляд - система найзагальніших економічних знань, економічних цінностей, переконань, практичних настанов, які регулюють ставлення людини до економічного життя, економічної життєдіяльності.

Суттєвою рисою економічного світогляду є насамперед певна цілісність економічних поглядів, які стосуються важливих життєвих проблем: що таке економіка, в чому сутність економічного життя, економічної життєдіяльності людини і суспільства, у чому полягає роль економіки в житті людини тощо. Ці проблеми розглядаються з певної духовної висоти, на основі узагальнення життєвого досвіду народу, особистості.

Можна виділити дві основні групи факторів еволюції світогляду – природні (фізіологічні, географічні, вікові, стан здоров'я) та соціальні (історія, тип соціальності, рівень технологічного розвитку, ідеологія, рівень освіти, етнокультурні чинники, суб'єктивний внутрішній світ людини, індивідуальний «життєвий досвід», соціальна активність, особисті смаки та уподобання) в межах об'єктивно-суб'єктивних координат. Еволюція світогляду людини, яка відбувається паралельно зі змінами у суспільстві, веде до якісного оновлення усіх його складових.

На світоглядні орієнтації українця впливають такі фактори:

- трансформація українського соціуму;
- процес глобалізації та формування нового світового порядку;
- зростання рівня світоглядної свободи та духовних пошуків індивіда.

Література

1. Дильтей В. *Наброски к критике исторического разума // Вопросы философии.* – 1988. – № 4. – С. 135–152. / <http://abuss.narod.ru/Biblio/diltey.htm>

2. Шопенгауэр А. Мир как воля и представление / Пер. с нем. -Мн.: ООО «Попурри», 1999. -- 832 с.
3. Ницше Ф. Полное собрание сочинений: В 13 томах / Пер. с нем. В. М. Бакусева; Ред. совет: А. А. Гусейнов и др.; Ин-т философии РАН. – М.: Культурная революция, 2005.
4. Ортега-и-Гассет Хосе. Восстание масс / Пер. с исп. А. М. Гелескула. - М., 1991. – 178с.
5. Сартр Ж.-П. Избранные произведения / Пер. с фр. В. П. Гайдамака; вступ. ст. С. Н. Зенкина. М.: Республика, 1994.-174с.
6. Арцишевський Р.А. Курс «Людина і суспільство»: методика викладання.-К.-Видавництво «Перун», 2003,-256с.
7. Кривега Л.Д. Світоглядні орієнтації особи в умовах трансформації суспільства Дисертація на здобуття ступеня доктора філософських наук:09.00.03 / Л.Д. Кривега; Ун-т внутр. справ. – Х., 1999. – 355с.
8. http://pidruchniki.com/18211001/filosofiya/filosofiya_sotsiokulturna_tsinnist#23
9. Причепій С.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія : Підручник для студентів вищих навчальних закладів. _ К. : Академвидав, 2006. - 592 с.
10. Гончарук, Т. В. Філософія економіки як філософська дисципліна/ Т. В. Гончарук // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Сер. Філософія. – 2007. – № 45. – С. 175-178